

# Перехідні і неперехідні дієслова

82974 [Морфологія і Правопис](#)

Дієслова можуть означати дію, яка переходить або не переходить на інший предмет. Залежно від цього вони поділяються на перехідні і неперехідні.

Перехідні дієслова означають дію, спрямовану безпосередньо на якийсь предмет. Після них стоїть прямий Додаток, виражений іменником або займенником у знахідному відмінку без прийменника: зустрічати (кого? що?) друзів, виорати (к о г о? ш о?) поле, прочитавши (к о г о? щ о?) книжку, готуючи (кого? що?) питання, виконано (кого? Що?) роботу.

Додаток, залежний від перехідного дієслова, може стояти і Родовому відмінку без прийменника:

а) якщо перед дієсловом є заперечна частка не: розроблено (к о г о? щ о?) заходи — не розроблено (кого? чого?)

заходів, проклали (кого? щ о?) дорогу — не проклали (кого? чого?) дороги, посадили (кого? що?) дерева — не посадили (кого? чог о?) дерев',

б) якщо дія переходить не на весь предмет, а тільки на його частину: принеси сіль (усю) — принеси солі (частину), розвантажити иукор (увесь) — купив цукру (частину).

Лише від перехідних дієслів творяться пасивні дієприкметники (прочитаний) та безособові форми на -но, -то (прочитано).

Неперехідні дієслова означають стан або дію, яка -; не спрямована на якийсь предмет.  
Неперехідні дієслова не

мають при собі прямого додатка (іменника в знахідному відмінку без прийменника): іти, працювати, дякувати, зустрічатися, турбуватися, ходити.

Характерною ознакою неперехідності дієслова є наявність у нього частки (постфікса) -ся: сміятися, спізнитися, рухатися (виняток становить дієслово дивитися, яке тепер набуло перехідності: дивитися фільм). Частка -ся, приєднуючись до перехідного дієслова, нейтралізує його перехідність: готувати — готуватися, зустрічати — зустрічатися. Показником перехідності чи неперехідності бувають суфікси -и- та -і-: білити — біліти, коптити — коптіти тощо.

Лише від неперехідних дієслів творяться активні дієприкметники (зеленіючий, позеленілий).

Деякі дієслова, залежно від контексту, бувають то перехідними, то неперехідними. Наприклад, у словосполученнях малює картину, вишиває рушник, співає пісню, пише листа всі дієслова перехідні (бо мають при собі додатки в знахідному відмінку без прийменника). А в реченні Петрусь уже гарно малює й пише, а Олеся не гірше від нього співає та вишиває ті самі дієслова вже неперехідні (бо не мають при собі відповідних додатків і не потребують їх). Відрізняються ці дієслова й відтінками значення: у першому випадку (як перехідні) вони означають дію, спрямовану на певний предмет; у другому (як неперехідні) — мають додатковий відтінок «уміти».

Від таких дієслів, залежно від контексту, можуть утворюватися як пасивні (писаний), так і активні (пишучий) дієприкметники.